розвитку судової експертизи та криміналістики: матеріали міжнар. наук.-пр. конф. Одеса: 2021. С. 101-105.

2. Хамула Д.В. До проблеми походження фізіологійності у сучасному мистецтві / Зб. мат. Міжнар. н.-пр. конф. «Ароцкерівські читання та 105-річчя від дня народження М.В. Салтевського», Харків, 19 травня 2023 року. Харків, 2023. С. 306-308.

3. Хамула Д.В. Щодо проблеми виявлення «закамуфльованої» дитячої порнографії у творчості сучасних фотоблогерів при проведенні судово-експертного мистецтвознавчого дослідження продукції порнографічного характеру // Мат. IV Всеукраїнського форуму судових експертів (м. Львів, 7 червня 2024 р.) «Судово-експертна діяльність: збереження наукового та кадрового потенціалу в умовах воєнного стану». Одеса: Вид-во «Юридика», 2024. С. 375-378.

4. Панофский Э. Смысл и толкование изобразительного искусства / Пер. С англ. Симонова В.В. СПб.: Гуманитарное агентство "Академический проект", 1999. 394 с.

5. Hiley M. Biography // Frank Meadow Sutcliffe. New-York: Aperture, 1979. 93 p. (The History of Photography).

Членов Микола Володимирович,
викладач Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого

БПЛА ЯК ДОДАТКОВИЙ ЗАСІБ ФІКСАЦІЇ ДОКАЗІВ

БПЛА вже давно використовуються в різних сферах життя людини, а в сфері криміналістики широке застосування дронів для аерофото-, відеозйомки як додаткового засобу фіксації слідчих дій отримало масове використання після початку збройної агресії рф проти України, коли масштабні руйнування цивільної інфраструктури, замінована місцевість, небезпека перебування слідчого безпосередньо на місці події, не дозволяють використовувати наземні технічні засоби фото-, відеозйомки для фіксації обставин вчинення воєнних та інших злочинів. Фото- та відеозйомка за допомогою БПЛА дозволяє точно, дистанційно та безпечно для оператора фіксувати на цифрові носії великогабаритні об’єкти, їх розміри, ознаки та стан на місці події, при цьому зекономити час та ресурси при необхідності огляду великих за площею територій для відшукання та фіксації криміналістично значимих об’єктів з різних висот, точок і ракурсів.

Використанням БПЛА, в комбінації з наземними засобами та методами знімання, значно прискорює та покращує фіксацію та візуалізацію обставин події злочину при проведенні огляду місця події в умовах воєнного стану.

Сучасні БПЛА дозволяють слідчому самостійно або за допомогою спеціаліста (оператора дрона) здійснювати швидкий пошук, об'єктивне, точне й повне фіксування доказової інформації як ззовні, так і зсередини великогабаритних об'єктів: 1) площинних (поля, лісопосадки, болота, водойми), 2) лінійних (дороги, мости, віадуки, трубопроводи, квартали, вулиці), 3) точкових (високі будівлі, споруди), для встановлення та фіксації доказової інформації під час проведення таких слідчих дій як огляд місця події, огляд чи обшук житла чи іншого володіння особи, слідчий експеримент, тощо [1, С. 42].

Під час огляду місця події БПЛА застосовується для здійснення фотографування, відеозапису та 3D сканування території, транспортних засобів, людей, предметів, слідів та їх взаємного розташування. Фотографування та відеозапис за допомогою дрона виключає помилки під час фіксації, що пов'язані з суб'єктивними чинниками при проведенні вимірювань, а також дозволяє значно зменшити час всього процесу фіксування взаємного розташування предметів чи їх окремих частин, слідів та інших об'єктів, що мають відношення до місця події [2, С. 108].

Крім переваг, існують також фактори, які в окремих випадках ускладнюють або унеможливлюють використання БПЛА для аерофото-, відеозйомки при проведенні слідчих дій, а саме:

1) погані погодні умови (опади, туман, сильний вітер, низька температура повітря тощо);

2) особливості місцевості, які впливають на технічну роботу дрону у вигляді можливості втрати зв'язку з супутниками або з пультом керування, наприклад: близьке розташування високовольтних ліній електропередач; робота засобів радіоелектронної боротьби в густонаселених містах при надходженні сигналів повітряної небезпеки; наявність в програмному забезпеченні БПЛА безполітних зон (наприклад, заборона польотів поруч з державним кордоном України, злітно-посадковими смугами аеродромів, над атомними та електростанціями, греблями, промисловими об'єктами з підвищеною небезпекою, а також над об'єктами, які знаходяться під державною охороною);

3) велике скупчення птахів у повітряному просторі;

4) небезпека використання БПЛА в районі ведення воєнних дій, де проти БПЛА та його оператора можуть бути застосовані не тільки засоби радіоелектронної боротьби, але й бойові засоби ураження;

5) необхідність отримання дозволу цивільно-військової адміністрації, або відповідного військового командира на виконання польотів в повітряному просторі в зоні їх відповідальності.

З точки зору КПК України матеріали аерозйомки мають таку саму доказову силу, як і матеріали наземної зйомки традиційними технічними засобами. Вони є документами в розумінні п. 1 ч. 2 ст. 99 КПК України та є одним з джерел доказів. При складанні протоколів слідчих дій із застосуванням БПЛА в них має бути обов'язково зазначено:

1) найменування та модель БПЛА;

2) найменування, ємність та номер флеш-носія, на який записуються результати аерозйомки;

3) найменування, формат, ємність, хеш-суми файлів з оригіналами цифрових матеріалів аерозйомки та їх матеріальний носій;

4) відомості про спосіб упакування флеш-носія з дрону, який є додатком до протоколу слідчої дії;

5) якщо слідчим, прокурором для аерозйомки за допомогою БПЛА залучається зовнішній пілот (оператор), то така особа є спеціалістом в розумінні ст. 71 КПК України, йому мають бути роз'яснені відповідні права і обов'язки;

6) інформація про те, що особи, які беруть участь в процесуальній дії, заздалегідь повідомлені про застосування технічних засобів фіксації, характеристики технічних засобів фіксації та носіїв інформації, які застосовуються при проведенні процесуальної дії, умови та порядок їх використання.

При цьому, на практиці зустрічаються процесуальні недоліки при складанні слідчими протоколів слідчих дій із застосуванням БПЛА, зокрема:

1) не зазначено ідентифікаційні дані флеш-носія з БПЛА, на який записані матеріали аерозйомки;

2) оригінали цифрових матеріалів аерозйомки та їх носій не долучені до протоколу слідчої дії, а долучена лише роздрукована на папері фототаблиця з аерофотознімками;

3) на фототаблиці з аерознімками наявні сліди внесення змін шляхом додавання кольорових фігур (круг, квадрат, стрілка), без долучення до протоколу носія з оригінальними цифровими аерознімками;

4) метадані для цифрових аерознімків (модель камери, дата та час зйомки, GPS-координати, орієнтація камери, параметри експозиції

та інші) не відповідають даті та часу проведення слідчої дії та складання відповідного протоколу;

5) безпосереднє проникнення до іншого володіння особи (домоволодіння, приватні території) без дозволу власника, або без фізичного проникнення, але по-факту дистанційного проведення огляду (обліт, зйомка) приватних територій за допомогою БПЛА без наявності дозволу власника житла чи іншого володіння особи та без подальшого отримання постфактум відповідного дозволу слідчого судді в порядку ч. 3 ст. 233 КПК України.

Висновки: Впровадження в діяльність правоохоронних органів досягнень науково-технічного прогресу, зокрема БПЛА для здійснення аерофото-, відеозйомки, створення 3-D моделей місця події, є інноваційними та перспективними напрямками підвищення ефективності слідчої та експертної діяльності.

Використання БПЛА під час проведення огляду місця події значно підвищує ефективність проведення слідчої дії, забезпечує детальну фіксацію місця події, надає можливість зібрати та зафіксувати більше доказового матеріалу, який в подальшому може бути використаний під час досудового розслідування, судової експертизи та судового розгляду. Звичайно, що БПЛА не можуть повністю замінити собою наземні засоби фіксування доказової інформації, проте вони, як додаткові засіби фото-, відеозйомки, здатні в певних випадках допомогти слідчому повно та всебічно зафіксувати важкодоступну криміналістично значиму інформацію, необхідну для доведення поза розумним сумнівом обставин розслідуваного кримінального правопорушення.

Список використаних джерел

1. Застосування безпілотних літальних апаратів під час досудового розслідування: практич. Порадник / Когут А.А., Білоус В.В., Костенко Ю.О., Старостін О.Ю. Харків: ФОП Бровін О.В., 2024. 76 с. URL: https://dspace.nlu.edu.ua//jspui/handle/123456789/20021 (дата звернення: 16.06.2024).

2. Баранчук В., Гусейнова К. Особливості застосування БПЛА під час огляду місця дорожньо-транспортної пригоди: збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні напрями та рухи в науці» (26-28 жовтня 2023 р., м. Люксембург), 256 с. URL: https://archive.interconf.center/index.php/conference-proceeding/issue/view/26-28.10.2023/186 (дата звернення: 16.06.2024).